

ΕΚ ΤΩΝ ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ ΑΝΘΡΩΩΝ *)

Α'.

ΕΙΣ ΠΤΗΝΟΝ

- Πέες μου, πουλάκι εύπλαχνικό, ἐκεῖ ποῦνε θαμμένος
Τὸ μέρος εἶνε ἡλιακὸ κ' ἡ γῆ χορταριασμένη;
- Ὁ τάφος εἶνε πράσινος κ' ὁ ἥλιος ὁ καυμένος
Στὸ χῶμά του ἀπλόνεται γλυκὰ καὶ τὸν ζεσταίνει.
- Γιὰ πέες, πέες μου, πουλάκι μου· στή γῆ ποῦ τότε κρύβει
Ῥοδιζει δάφνη εὐγενική, κυπαρισσάκι σκύβει;
- Δάφνη καὶ κυπαρίσσι ἡ γῆ ποῦ κείτετ' ἔχει βγάλει,
Καὶ κυπαρίσσι ἐστήθηκε στὸ κυπαρίσσι πάλι :
- Γιὰ πέες, πουλί μου· τραγουδεῖς ἐτὸν ἔρημο σταυρὸ του;
Τοῦ συντροφεύεις τῶνειρο ποῦ βλέπει ἐς τῶνειρό του;
- Ἐκεῖ πηγαίνω κάθε αὐγή, μεσόνυχτα καὶ βράδυ,
Τοῦ τραγουδῶ ἐστὴ χαραυγὴ, ἐς τὸ φῶς καὶ ἐς τὸ σκοτάδι.
Γιὰ τὴν ἀγαπημένη του τοῦ κηλαῖδῶ τριάδα,
Γιὰ σένα, τὰ καυμένα σας παιδιὰ (***) καὶ τὴν Ἑλλάδα.
Ὅλα τοῦ τὰ ἴπα, ἔννοια σου πλὴν τάξερε, τὰ ἔρει,
Γιατὶ δὲν τὸν τελείωσε τοῦ χάρου τὸ μαχαῖρι.
Δὲν ἔμπρесе· θανάτωσε μονάχα τὸ κορμί του,
Μὰ ἐς τὴν καρδίᾳ ποῦ κτύπησε σταμάτησε ἡ ψυχὴ του . . .

*) Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Ἑπιτάφια Ἀνθρῶ ὁ ἡμέτερος φίλος καὶ ἔθνικὸς ποιητὴς κ. Ἀχιλλεὺς Παράσχου συνέθετο σειρὰν ἐπιταφίων ἀντράτων καὶ ἐλεγείων ἐπὶ τῶν θανάτῳ τοῦ πολυκλαύστου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Γεωργίου Παράσχου. Ἐκ τῆς πολυτίμου ταύτης συλλογῆς, προσεχῶς ἐν ἰδίῳ τεύχει δημοσιευθεῖσα, καταχωρίζομεν ὧδε τὸ ἀνωτέρω εὐμενῶς ἀποσπασθὲν καὶ παραχωρηθὲν ἡμῖν. Ἐν τοῖς μεσοῖς πάθους καὶ δυνάμεως στίχοις αὐτοῦ ἐξεικονίζεται ζωηρότατα ἡ συμπαθὴς ποιητικὴ ἐκείνη φύσις τοῦ Γεωργίου Παράσχου, ὃν εἴμαρτο οὕτως ἐπρωῶς ν' ἀπολέσῃ ἡ Ἑλλάς.

**) Τὰ τέκνα τοῦ Ἀχιλλεῦς, πρὸς τὰ ὁποῖα ἔτρεφε τρυφερωτάτην στοργὴν ὁ ἀτυχὴς Γεώργιος

Γι' αὐτὸ καὶ πεθαμμένος ζῆ· καὶ μὲς σ' τὸ μνήμα ζοῦνε.
 'Κεῖναι ποῦ κρᾶζουνε βωβούς τοὺς τάφους βλασφημοῦνε!

.....

— Πουλί, αὐτὰ μοῦ φαίνονται ὅλα τὰ εἶπες· ὅμως
 Δὲν μοῦπες κάτω πῶς περνᾶ 'ς τὸ ἔρημο τὸ χῶμα·
 Δὲν σὲ ἀφίνει νὰ τὰ πῆς ἢ φρίκη καὶ ὁ τρόμος...
 Καθὼς τὸν 'βάλαμε 'στὴ γῆ ὁ ἴδιος εἶν ἀκόμη;
 'Ο ἴδιος, ἀπαράλλακτος; ἢ μὴ ὁ μαῦρος τάφος
 "Ἐβαλε χέρι 'σὲ Θεοῦ χαρτί ὁ πλαστογράφος;
 Εἰς τὸ πλατὺ του μέτωπο ἢ 'Ξαστεριά ἀπομένει,
 Κ' ἢ ἄσπρη φουστανέλλα του, τὸ χῶμά του λευκαίνει;
 Τ' ἀνάδλεμμά του ἀπέμεινε, ἢ λεβεντιὰ, τ' ἀγέρι;
 Καὶ σεῖν' ἀκόμη καὶ 'ς τὴ γῆ τὸ φτερωτό του χέρι;
 'Σ τὸν τάφο ἀηδόνι ἐδόλαμε· τὴν ἔχει τὴ λαλιά του;
 'Αἴτ' τοῦ παραδώσαμε· τὰ ἔχει τὰ φτερά του;
 — 'Ο τάφος εἶνε ἄπιστος, δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη
 Καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ κληρονομεῖ καὶ σδύνει,
 Τὸν κάνει χῶμα τὸ Θεό... βουβαίνει κάθ' ἀηδόνι,
 Πέρνει τ' ἀητοῦ τὴ λεβεντιὰ, τὸν νοῦ τὸν κάνει σκόνη,
 'Αστέρια 'ς τὸ σκοτάδι του τὰ δυὸ μας μάτια δίνει
 Καὶ μὲ τὰ κάλλη τοῦ κορμιοῦ τὴν ἀσχημιὰ του ντύνει.
 Γιὰ τοῦτο γίνετ' ἐκκλησιὰ γι' οὐτὸ 'ς τὰ χῶματά του
 'Ριζώνει ἅγιος σταυρὸς κ' ἀπλόνει τὴ σκιά του.

.....

Καὶ τὸ πουλί ἐσώπασε· — Πές μου, πουλί μου, ἀκόμα,
 Μέσα 'ς τὸν τάφο κ' ἢ καρδιὰ πεθαίνει μὲ τὸ σῶμα;
 Τίποτ' ἀπ' τὴν ἀγάπη της καὶ μνήμη δὲν τῆς μένει;
 "Αχ! ὅταν γάνεται ἡ καρδιὰ καὶ ὁ Θεὸς πεθαίνει!..
 — Αὐτὸ εἶνε τὸ τρομερὸ ποῦ ζῆ, καὶ μέσ' 'ς τὸ χῶμα·
 Μακάρι νὰ νεκρόνουνταν ἀντάμα μὲ τὸ σῶμα!..
 Μονάχη ζῆ, 'ς τὰ σκοτεινὰ, 'ς τὸ κρῦο καὶ 'ς τὸ κρῖμα,
 "Ἐχει τὰ φεῖδια συντροφιά, τὸν τρόμο προσκεφάλι,
 Μ' ἀλήθεια ἔχει τὸ Θεὸ ἀγκαλιστὰ 'ς τὸ μνήμα
 Καὶ τοῦ Σωτῆρα τὸ σταυρὸ ἐπάνω 'ς τὸ κεφάλι,

Καράδι για τόν ούρανό... μ' αὐτό ψηλά θά πάη
 "Όταν ἤχῃσ' ἡ σάλπιγγα ποῦ τοὺς νεκροὺς 'ἔυπνάει!

.....

—Πουλί μου· μήπως πίκρανα τ' ἀδέλφι μου τὴν ὥρα
 ὅπου τὸν ἄφησα κ' ἐγώ 'ς τὴν ἔρημη τὴ χώρα;...
 Εἶδες τὴ φοβερὴ στιγμή, ποῦ ἄλλη 'σάν κ' ἐκείνη
 Κανείς δὲν 'γέννησε καιρὸς κ' ἡ φρίκη δὲν τὴν δίνει;
 Εἰς τὴν στιγμή π' ἀκούμῃσε τὸ φέρετρο 'ς τὸ μνήμα
 Πῶς με ξεφώνημα βουβὸ ἐμάκρυνα τὸ βῆμα
 Κ' ἔφυγα, ἔφυγα μακρὰ κ' ἤμουν κοντά του πάλι;
 Εἶχα 'ς τὰ στήθια σπαραγμὸ, φωτιὰ μέσ' 'ς τὸ κεφάλι.
 Σκότος 'ς τὰ μάτια κ' ἀστραπαῖς... νὰ μείνω δὲν 'μποροῦσα,
 Κ' ἥλιος ἂν ἤμουν θάσθυνα, καὶ σίδερο θά 'σποῦσα.
 "Αχ! τί δὲν ἔδινα μακρὰ νὰ βρῖσκουμουν, καὶ πάλι
 Νὰ εἶμ' ἐκεῖ· τὰ στήθια μου νὰ ἔχη προσκεφάλι...
 'Η τρέλλα μοῦδινε ζωὴ γι' αὐτὸ ἀκόμη ἐζοῦσα·
 Τ' ἀδέλφι μου 'ς τὰ χῶματα νὰ 'δῶ δὲν ἤμποροῦσα·
 Τ' ἀγαπημένο πρόσωπο ποῦ μοῦ ἔχαμογέλα
 Καὶ μέσ' ἀπὸ τὸ φέρετρο γιὰ χάρι μου ἀκόμα,
 Τὸ κυπαρίσσι με λευκὴ ντυμένο φουστανέλλα
 Νὰ βλέπω νὰ τὸ θάβουνε, νὰ τὸ σκεπάζῃ χῶμα!
 Χῶμα 'ς τ' ἀδέλφι μου, 'ς ἐμὲ τὸν ἴδιο, 'ς τὴν καρδιά μου,
 'Στ' ἀχραντα τῆς ἀγάπης μου, 'ς τὴν ἄγιχ τράπεζά μου!
 Καὶ νεκροθάφτη ἄπονο καὶ πληρωμένο χέρι
 Νὰ ῥίχνῃ ἄστρο μέσ' σ' τὴ γῆ κ' ἀθάνατο ἀγέρι,
 Κι' ἐγώ νὰ βλέπω ἀκίνητος με χέρια σταυρωμένα
 Χωρὶς ἀπὸ τὸ μνήμά του ἐπάνω νὰ τὸν βγάλω·
 "Αχ! ὅταν τὸν ἐθάψανε, ἐθάψανε κ' ἐμένα·
 'Επῆρα προκαταβολὴ τοῦ τάφου, πρὶν πεθάνω.
 'Απολαμμένος τὸ 'στερνὸ τοῦ ἔδωσα φιλί μου,
 Νεκρὸς ἐρίλας νεκρὸ 'ς τὰ 'μάτια καὶ 'ς τὸ στόμα
 Κ' ἔπασχα μέσ' 'ς τὰ χεῖλη του νὰ βάλω τὴν ψυχὴ μου,
 Θαρροῦσα πῶς σιγά, σιγά μοῦ ἔλεγε «ἀκόμα!»
 Καὶ τὸν φιλοῦσα, κ' ἔβλεπα 'σάν κάτῳ ἀπὸ τὸ κῦμα,

Κεριά άναμμένα, σύννεφα και φέρετρο και μνήμα.
 Κι' ο νοῦς μου έφτερούγιαζε μακριά άπ' τή κεφαλή μου.
 "Αχ! τί φιλι ποῦ ήτανε τὸ ὑστερνὸ φιλι μου!
 Τί φαρμακάδα γλυκερή· 'ς τὰ χείλη τῶχω άκόμα·
 Φωτιά ποῦ δροσίζε, δροσιά ποῦ μοῦκαιγε τὸ στόμα,
 'Αθανασία και στιγμή· τὰ χείλη του έφιλοῦσα,
 Κ' επιν' άθάνατο νερό, κι' άπέθαινα, κ' έζοῦσα!

.....

Σύρε, πουλί μου, πήγαινε, μονάχος θά'νε τώρα...
 —^{*)} Α! όχι· έχει συντροφιά μεγάλη τέτοιαν ὠρα
 'Εκείνους ποῦ τραγοῦδησε ή άνδρική φωνή του,
 Τὸ Γρίβα του, τήν λεβεντιά τοῦ Διάκου, τὸν Τσαβέλλα·
 Μονάχο δέν τὸ παρατᾶ ὁ Μάρτης τὸ παιδί του·
 Θά σμιγ' ή φουστανέλλα του με Μάρτη φουστανέλλα...
 Τώρα ποῦ τὰ μεσάνυχτα 'ς ὀλίγο θά κτυπήσουν
 Οἱ πεθαμμένοι άδειανούς τοὺς τάφους τους θ' άφήσουν·
 Θε νά γεμίση σάβανα τὸ κοιμητήρι κρύα,
 Κι' άγαπημέναις συντροφαῖς, φίλοι νεκροί, θά πάνε,
 Εἰς τή μικρά πλατεία τους, 'μπροστά 'ς τήν έκκλησία,
 'Αγέρι ν' άνασάνουνε και κόλυβα νά φᾶνε....
 'Εκεῖ τώρα τ' άδέρφι σου τὸ νειόταφο θά πάη,
 Θάχη τὸ Ζαλακώστα του, τοὺς Σούτσους του 'ς τὸ πλάι,
 Και μέσ'στης Λάυρας τὰ σπαθιά - σπαθι ήτανε κ' εκείνη—
 'Η λύρα του 'ς τὰ σκοτεινά τή λάμπι της θά χύνη.
 'Εκεῖνα έμπρός και 'πίσω αὐτή· 'ς τὰ γονικά της πάλι....
 Πάντα μαζή, κι' άπάνω 'δῶ, και 'στη ζωή τήν άλλη·
 "Αχ! νά 'μποροῦσες νάόλεπες τή πρώτη νύχτα εκείνη
 'Οποῦ έξανασμιέανε, τί κλάψιμο ποῦ έγίνη,
 Τί φίλημα άντήχησε γλυκὸ και πικραμένο,
 "Όταν τὸν εἶδαν νᾶρχεται με βήμα δειλιασμένο....
 'Ο Γρίβας τὸν άγκάλιαζε, ὁ Σούτσος τὸν 'φιλοῦσε,
 Και ὁ Κανάρης 'δάκρυζε έκεῖ ποῦ τὸν κρατοῦσε.")

*) Ἡσαν οἱ στενώτεροι ἐκ τῶν φίλων τοῦ άειμνήστου Γεωργίου.

Πῶς ἔτρεχε ὁ γέροντας πατέρας σας κοντά του
 Πῶς ἡ γλυκειά σας ἀδελφή, ἡ Αἰμιλία, πάλι
 Μέσ' ἔς τὴν ἀγαπημένη του εὐρέθη ἀγκαλιά του!
 Μονάχα σεῖς τοῦ λείπατε εἰς τὴ ζωὴ τὴν ἄλλη....

.....

Καὶ τὸ πουλί ἐσήκωσεν ἐπάνω τὸ φτερό του,
 Μοῦρριψε ὕστερη ἴματιά κ' ἐπῆγε ἔς τὸ Σταυρό του...

[Κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου 1886]

ΛΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ